

Тематична класифікація детермінологізмів у романі Ю. Андруховича “Московіада”

Зоряна Куньч

Катедра української мови
Національний університет «Львівська політехніка»
Львів, Україна
Zoriana.Y.Kunch@lpnu.ua

Юрій Берендій

Кафедра ЖЗМК
Національний університет «Львівська політехніка»
Львів, Україна
berendiy@gmail.com

Abstract. The article raises the problem of *determinologization of scientific vocabulary*. The material of *Yurii Andrukhovych's novel “Moscoviada”* reveals the main thematic categories of determinisms which were used in the literary text and clarifies the reasons of the predominance of certain thematic groups. The issues, which are raised in the novel contributed to the involvement of a large group of cultural and artistic determinisms. Using of these terms helps to express the content and adds an expression of a certain emotional color.

Ключові слова: термін, детермінологізація, художній текст, тематичний розряд, детермінологізм.

ВСТУП

Серед актуальних питань сучасної лінгвістики важливе місце посідає вивчення художніх текстів з огляду на використання в них засобів наукового мовлення. Адже в сучасному високотехнологічному світі терміни, як важливі маркери наукового стилю, втрачають свої дефінітивні і системні характеристики і переходять до загальнозживаної лексики [3: 19] – відбувається детермінологізація. У тексті художнього твору “терміни зазнають відповідних семантичних трансформацій (від появи експресивно-емоційного забарвлення до розвитку нового метафоричного значення), додаткових смислових відтінків, нових асоціативних і функційних нашарувань, тобто стають самостійними елементами лексичної системи художнього тексту, засобами авторського зображення” [4: 128]. Завдання нашого дослідження – виявити основні тематичні розряди детермінологізмів,

використаних у романі Ю. Андруховича “Московіада” [1], та з’ясувати причини переважання певних тематичних груп.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На основі дослідження вибірки з двохсот детермінологізмів виявлено 30 тематичних розрядів, що стосуються широкого спектру наукових сфер: музичне мистецтво, біологія, механіка, хімія, юриспруденція, мовознавство, література, архітектура, релігія, медицина, історія, соціологія, філософія, публіцистика, економіка, освіта, геологія, психологія, скульптура тощо. Наявність такої великої кількості тематичних розрядів пов’язана, на нашу думку, з тематикою твору та характеристикою його головного героя.

Рис. 1. Співвідношення тематичних розрядів детермінологізмів

Найважливішою у творі постає саме проблема збереження культури. Головний герой – студент-літератор, який, зважаючи на властиве для майбутнього письменника зацікавлення різними сферами життя й значний словниковий запас, веде оповідь у притаманній йому манері, порушує проблеми, котрі хвилюють його особисто і тодішнє суспільство загалом.

Найчисленнішими тематичними групами є такі: загальнонаукові терміни (*стереотип, теорія, технологія, секція, експеримент* – загалом 29), музичне мистецтво (*фальцет, тромбон, цитра, тенор, тональність, симфонія*, – загалом 25), література (*терцина, сюжет, сценарій, строфа, кульмінація* – загалом 24), біологія (*мутант, клітина, копуляція, екологія* – загалом 16), історія (*імперія, епоха, застій, депортація* – загалом 14), релігія (*теологія, ритуал, окультизм, мартиролог, індуїзм, газават* – загалом 13). Наголосимо, що 97% детермінологізмів цих тематичних груп є запозиками. Автор долучає саме іншомовні номінації, очевидно, з огляду на те, що “саме термінологічна лексика є тим пластом словникового складу мови, який найінтенсивніше переходить з однієї мови в іншу і виявляє тенденцію до інтернаціоналізації” [5 :40].

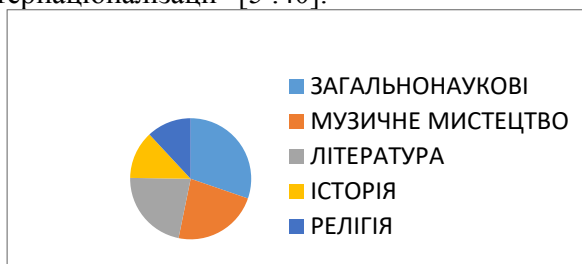

Рис.2. Співвідношення найвагомійших тематичних розрядів

Найменше презентовані такі тематичні категорії: публіцистика (1), економіка (1), землеробство (1), освіта (1), геологія (1), гончарство (1), циркове мистецтво (1), фізика (1), скульптура (1).

Звернімо увагу на те, що якщо об’єднати всі тематичні розряди, пов’язані з культурою та мистецтвом, то можна відзначити достатньо велику наповненість художнього твору термінами цієї тематики. Це, на наш погляд, відбиває не лише внутрішній світ автора, котрий піддає метафоризації саме ці терміни, а й середовища його читачів. Адже “образна, метафорична картина світу має здатність відображати світобачення не лише окремої людини, а й цілої національної спільноти,

виявляти характерні особливості національної свідомості” [2: 23].

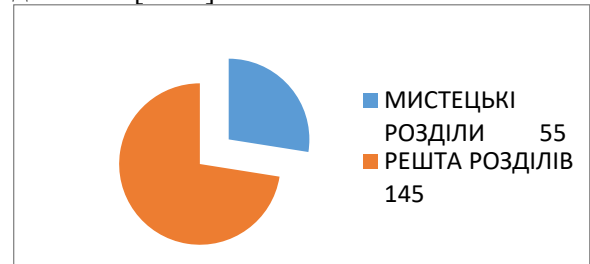

Рис.3. Вагове співвідношення культурно-мистецьких термінів

ВИСНОВОК

Детермінологізація – це важливий стилістичний засіб увиразнення художнього тексту, використання якого зумовлено творчим задумом автора, рисами його індивідуального письменницького стилю. Поручуючи в романі “Московіада” проблему культурного розвитку суспільства як передвісника політичних змін, автор вдається до використання великої групи культурно-мистецьких детермінологізмів. Їхне вживання увиразнює зміст, додає вислову не лише інтелектуального контексту, а й певного емоційного забарвлення.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Ю. Андрухович. Московіада. Роман жахів. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. 140 с.
- [2] З. Куньч, М. Куньч. “Роль метафори у формулюванні політичних афоризмів (на матеріалі гасел Револуції гідності)”. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія “Лінгвістика”: Збірник наукових праць. Випуск 32. Харків: ХДУ, 2018. С. 23-30.
- [3] Теорія терміна: конкретизація лексико-семантичних парадигм: монографія. Львів: Галицька видавнича спілка, 180 с.
- [4] Українська реальність крізь призму терміна: монографія. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2019. 232 с.
- [5] Український науковий термін: діахронний контекст. Львів: Галицька видавнича спілка, 2019. 226 с.